Landskrona kommun

Kommunfullmäktige

Datum
2005-10-24

§ 192

Bildandet av naturreservatet Exercisfältet i Landskrona kommun

Kommunstyrelsens skrivelse med förslag om bildandet av naturreservatet Exercisfältet i Landskrona kommun anmäldes (Bihang 152). Bilaga 274.

Debattinlägg gjordes av Åke Rahlén (kd).

YRKANDEN
Åke Rahlén yrkade avslag på kommunstyrelsens förslag.

PROPOSITIONSORDNING
Kommunfullmäktige godkände den propositionsordningen att kommunstyrelsens förslag ställs mot Åke Rahléns avslagsyrkande.

Ordföranden Gösta Nilsson (s) ställde den godkända propositionen och fann efter acklamationsförfarande att kommunfullmäktige beslutat bifalla kommunstyrelsens förslag.

BESLUT
Kommunfullmäktige beslöt

att som naturreservat inrätta det område inom Exercisfältet som utmärkts i förslaget med punktstreckad linje på bifogad karta (miljöförvaltningens skrivelse 2003-05-21).

Miljöförvaltningen den 21 maj 2003 (Högni Hansson/Olle Nordell):

FÖRSLAG TILL BESLUT

Bildande av naturreservatet Exercisfältet i Landskrona kommun

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Exercisfältet
Kommun:	Landskrona
Socken:	Landskrona stad
Gränser:	Området är markerat med punktstreckad linje på bifogad karta
Fastigheter:	Berörda: Citadellstaden 3:1, Citadellstaden 4:1, Borstahusen 1.1.
Lägesbeskrivning:	Området är centralt beläget i Landskrona stad, begränsas av ett område söder om Holmgatan i norr, Strandvägen i väster, Exercisgatan och idrottsplatsen i öster och Carl XI väg i söder.
Kartblad:	Topografiskt kartblad: Malmö 2C NV Ekonomiskt kartblad: Landskrona 2C:82
Koordinater	x: 1 313 100, y: 6 198 900
Naturgeografisk Region	Sydvästra Skåne 6M
Areal:	ca 17,3 ha
Förvaltare:	Landskrona kommun
Gällande planer:	Detaljplan antagen 3 juli 1980.

Kommunens beslut

Med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Kommunen det område som utmärkts med punktstreckad linje på bifogad karta som naturreservat.

För att trygga syftet med naturreservatet skall de föreskrifter gälla som anges nedan med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

Syfte med reservatet

Att säkerställa tillgängligheten för rekreation och exkursionsverksamhet till ett centralt beläget grönområde med biologiska, geologiska och kulturhistoriska värden där kvarvarande karaktär av fäladsmark särskilt skall beaktas.

Föreskrifter

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom reservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar ska förbud gälla att

1. uppföra helt ny byggnad. (utföra till- och påbyggnad av befintlig byggnad)
2. anlägga väg, stig, parkeringsplats eller uppställningsplats för husvagnar.
3. uppföra radiomast, antenn eller flaggstång, anlägga luftledning, sätta upp belysning.
4. anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning (utom för information om området).
5. uppföra stängsel eller andra hägnader med undantag för hägnad kring betesområde.
6. bedriva täkt av grus eller jord.
7. schakta, tippa, fylla ut, nydika eller anordna upplag.
8. använda kemiska bekämpningsmedel.
9. sprida gödselmedel.
10. markbereda, plantera, röja, gallra eller avverka annat än enligt fastställd skötselplan.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares eller annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med reservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom reservatet.

1. underhåll av anordningar för allmänhetens friluftsliv, nämligen stigar (Larvistigen och GC-vägen i områdets nordvästra del), bänkar och latriner för hundar.
2. anordnade av stängselgenomgångar.
3. röjning, gallring och avverkning samt slåtter så som anges i skötselplanen.
4. skötsel av betesmarker innefattande betesdrift, röjning, uppsättande av stängsel och vattningsanordningar.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar skall förbud gälla att:

1. föra eller parkera motordrivet fordon annat än för områdets skötsel
2. tälta eller ställa upp husvagn
3. rida
4. elda

Föreskrifterna under A och C skall inte utgöra hinder för åtgärder i samband med skötsel av området samt anordnande av information i enlighet med av kommunen fastställd skötselplan eller för drift och underhåll av befintliga ledningar tillhörande kommunen, el- och teledistributör. Föreskrifterna utgör inte hinder för den angränsande idrottsplatsens (område S8) skötsel och drift. Ej heller utgör föreskrifterna hinder för att "Cirkusplatsen" (område S6) nyttjas för aktiviteter och arrangemang av skilda slag. Föreskrifterna skall ej utgöra hinder för att sköta området så att olika typer av jordbruksstöd etc kan erhållas.

Kommunen erinrar om att det enligt 7 kap 7 § miljöbalken kan meddelas dispens från föreskrifterna om det finns särskilda skäl.

D. Föreskrifter med stöd av 3 och 21 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm. Om skötselplan och förvaltning av reservatet.

1. Markdisposition, skötsel och vård, kontroll av måluppfyllelse samt anläggningar för allmänheten ska ske enligt detaljanvisningar i skötselplanen, som ska vara fastställd av kommunen.
2. Naturvårdsförvaltningen ska finansieras enligt den ekonomiska plan som fogas till den fastställda skötselplanen.

Beskrivning av området

Exercisfältet ligger nära stadskärnan av Landskrona stad. Topografiskt domineras området av en strandvall, i sina högsta delar 4-5 meter över havet, bildad under en högvattensperiod av Litorinahavet (för ca 6000 år sen). Den åsformiga strandvallen löper parallellt med stranden. Öster därom vid strandvallens fot löper en långsträckt och smal försänkning som i områdets norra del viker av mot öster (den östra delen är den forna Steglebäckens fåra). Öster om dessa bildningar övergår området i en sakta stigande fastmarksterräng.

Marken består av sand och strandgrus med ett utbildat mullager i ytan. Den är alltså torr och genomsläpplig till sin natur och jordmånen får betecknas som mager. Lager av skalgrus ger dock kalkpåverkan här och där. I fuktigare delar har en rikare jordmån utbildats och även i de östra delarna av fältet, som har varit uppodlade, är jorden något näringsrikare.

Området karaktäriseras idag övervägande av öppen mark, som hävdas som slåtter- och betesmark, med enstaka friväxande buskar och träd (framför allt ekar). Fältskiktsvegetationen utgörs av torr-, frisk- och fuktängar. I sluttningen från strandvallen ner mot den långsträckta sänkan har ett flertal träd etablerat sig huvudsakligen ek, men också hagtorn och rönn. De bildar här en långsträckt ridå. I områdets nordöstra del på något friskare mark finns en dunge, även den består främst av ekar. En tät trädridå som huvudsakligen består av almar bildar gräns i områdets norra och nordöstra delar.

Områdets historia

Exercisfältet utgör de sista resterna av Landskrona stads norra fälad (betesmark som var belägen på byns utmark, den kunde brukas gemensamt av flera byar och kallades då också allmänning.) som sträckte sig mot stadens gräns, vid Säbybäcken i norr, Sundet i väster och Karlslund i nordost. Under uppsikt av en herde betade här hundratal kor och får. Djur som bidrog till landskronaborgarnas försörjning. För borgarna på 1800-talet i städer som Landskrona var lantbruk och boskapsskötsel viktiga binäringar vid sidan av handel och hantverk. I tjänstemännens löner ingick brukningsrätt av stadens jordar som en del av lönen. Senare under 1800-talet i samband med uppsving av andra näringar i staden minskade kreatursskötsel i betydelse men ännu in på 1930- och 1940-talet betade kor och hästar på Exercisfältet. Under senare delen av 1700-talet erhöll sex av stadens borgare vardera 2-3 tunnland av stadens fäladsmark till plantager. Då storskiftets tid kom styckades ännu mer av fäladen upp till odling och vidare år 1814 beslöt magistraten att 300 tunnland av norra fäladen skulle utläggas till "Farmer" om vardera 6 tunnland. Dessa "Farmer" ses på en karta från år 1853 och omfattar då bl.a. de lågt liggande delarna av Exercisfältet, dvs. de mer fuktiga delarna samt området öster om fältet.

Antagligen har den norra fäladsmarken fått tjäna som militär övningsplats under den tid som militär har varit förlagd till Landskrona (sedan mitten av 1700-talet). På en karta av Montell från 1759-60 markeras en plats på strandvallen (mittemot där Krönleins bryggeri en gång låg) som "Artillerie skått Wall". Som exercisfält i sin nutida omfattning har området en relativt kort historia. På Thure Rönings karta från 1890 betecknas området som Nya Exercisfältet. År 1876 inlöstes exercisfältet för 48 000 kr av stadsfullmäktige. Det var tänkt att 2 á 3 skvadroder av Husar Regementet Konung Carl XV

skulle förläggas hit, men i stället kom fältet att tjäna som övningsplats för det från Kristianstad till staden förlagda Wendes artilleri (fram till 1897) och för Wendes trängkår som gjorde sitt inträde i staden 1895. Trängen förflyttades 1907 till Hässleholm. Efter trängens avtåg togs kasernerna i besittning av Skånska Husarregementet som stannade här till 1926. När militärerna var som flest i staden framtvingades byggandet av baracker på exercisfältets södra del. I lä av barackerna planteras också några almar år 1900. Barackerna tjänade som nödbostäder under första världskriget. Militären har påverkat områdets markstruktur genom sina övningar med militärfordon på fältet. En tid provkördes tanks här som var tillverkade hos Landsverk.

Under trängens tid på Exercisfältet lades en beläggning av kolstybb från det närbelägna, sedan 1890 nedlagda, Lindhska tegelbruket, där trängens hästar bereddes plats i torkladorna. Uppkastade mullvadshögar kan därför även idag innehålla träkolsbitar som kommer från denna beläggning.

Exercisfältet är förknippat med en mängd olika minnen från tider som har flytt. Dr. E. Thulin använde fältet för flyguppvisningar under utställningen år 1913. Även hans medarbetare O. Ask gjorde flygförsök som emellertid slutade med katastrof, där hans egenhändigt byggda plan totalförstördes medan han själv kom undan med livet i behåll.

Under 1920-talet anlades på initiativ av konsul A. Friberg och andra intresserade en 9-håls golfbana som invigdes 1931. Golfbanan visade sig dock ligga allt för nära tätbebyggelse och upphörde därför ett par år senare.
År 1929 anordnades ett lantbruksmöte med stora utställningar. Och många är de cirkusföretag som har rest sina tält på fältet.

Under andra världskriget grävdes talrika skyttegravar och gropar, som aldrig blev igenkastade men som har fyllts igen av avfall från intilliggande kolonier. I nordöstra hörnet, på idrottsplatsens område, ligger en jordhög som döljer en under sista kriget byggd bunker.

På 1950-talet bedrevs motortävlingar som satte spår i den svårläkta terrängen.
I norra delen har under många år tång bretts ut till torkning. Tången lär ha använts som isoleringsmaterial.

Idag hävdas området som betes- och slåttermark. Där bete förekommer har det skett under de senaste 15 åren. Betesdjur har hela tiden varit får. Även slåtterytan har hävdats ungefär motsvarande tid, men bara de senaste 4-5 åren har man forslat bort det slagna höet.

Dessa genom åren olika användningar av Exercisfältet har skapat förutsättningar för god biologisk mångfald och hindrat området från att växa igen. På detta sätt har successionen (igenväxningen) hållits tillbaka trots att någon skötsel inte förekommit under många år.

Om området inte sköts eller använts på något sätt skulle det på sikt ha växt igen. De fuktiga och friska delarna skulle först invaderas av konkurrensstarka och högväxande örter och gräs som knylhavre, hundäxing, hundkäx, veketåg och brännässlor. Därefter kommer buskar och träd att etablera sig för att efter ett tag helt dominera vegetationen. I de torra och näringsfattiga delarna skulle förmodligen successionen inledas med igenväxning av ek, björk, vresros och blåhallon.

I äldre tider passerade Steglebäcken i norr. Efter att först ha rätats ut och gjorts om till dike lär den 1921 ha kulverterats och förvandlats till ett underjordiskt flöde. Under sin tid som dike passerade det en ler- eller märgelgrav (söder om Svaneholm) som nu är igenfylld och torrlagd. Ännu i slutet på 1930-talet hade den en fri vattenyta och fuktiga stränder bevuxna med korgvide. Området kring Steglebäcken har i ännu äldre tid varit mycket fuktigare, och var på en karta från 1759-60 markerad som sankmark.

Ärendets handläggning

För hela området (inklusive idrottsplats), totalt 27,4 ha, gäller sedan 1980 en detaljplan. I den föreskrivs de östra delarna för idrottsändamål. I detta område tillåts bebyggelse både norr och söder om Larvistigen, i båda områdena får den sammanlagda ytan vara högst 500 m^2 och höjden högst 3,5 m. Runt om området för idrottsändamål finns en zon angiven som mark som inte får bebyggas. Övrigt område anges som plats för park eller plantering. Genom planen upphävdes byggrätten för idrottshall i Exercisfältets sydvästra del. Planen anger att något hinder för naturvårdsförordnande för den skyddsvärda västra delen av Exercisfältet inte föreligger.

1992 lade Miljöpartiet fram en motion till Kommunfullmäktige i Landskrona angående avsättning av Exercisfältet som naturreservat på grund av områdets biologiska, markhistoriska och geologiska värden. Motionen översändes för yttrande till Byggnadsnämnden, Fritidsförvaltningen och Miljöförvaltningen. Miljöförvaltningen tillstyrkte att Exercisfältet ges ett skydd enligt naturvårdslagen antingen som naturreservat eller som naturvårdsområde. Byggnadsnämnden svarade "Litorinavallen" bör förordas som naturreservat enligt 7§ NVL (Naturvårdslagen), medan övriga delar, undantag för befintlig idrottsanläggning, bör förordas som naturvårdsområde enligt 19§ NVL. Fritidsnämnden svarade att Exercisfältet, med undantag av idrottsanläggningen, bör förordas som

naturvårdsområde enligt 19§ NVL. Kommunfullmäktige beslutade enligt byggnadsnämndens yttrande.

1994 diskuterades ett utökat naturskydd med Miljöenheten, Länsstyrelsen i Malmöhus län, miljöenheten framförde att området bäst förordnas som naturreservat. En vegetationsinventering av området utfördes, 1996. Den har legat till grund för indelning av olika skötselområden och utarbetande skötsel och föreskrifter. Då det angränsade idrottsområdet uppfattas som en naturlig del av Exercisfältet har även förslag till skötselanvisningar utarbetats. Efter miljöbalkens införande finns inte begreppet naturvårdsområde (19 § NVL) kvar utan all naturskyddad mark benämns naturreservat. Graden av skydd regleras i stället av föreskrifterna för reservatet och dess skötselområden.

Ett utarbetat förslag till beslut om inrättande av naturreservatet "Exercisfältet" föreskrifter med skötselplan har varit remitterade under våren 2002. Det utsända förlaget har omarbetats med utgångspunkt från inkomna synpunkter. Förslag till ny avgränsning av reservatet har remissbehandlats under vintern 2003. Remissvaren har föranlett en ny omarbetning av förslaget till avgränsning. Remissvaren och konsekvensutredning med miljöberättelse finns i särskilda skrivelser.

Skäl för beslut

Exercisfältet är unikt i det att ett område med naturlig vegetation finns kvar med så centralt läge. Området har både biologiska, geologiska och kulturhistoriska värden och bidrar till att göra staden attraktiv.

En lång kontinuitet som öppen gräsmark medför att området hyser höga biologiska värden. Floran och faunan har utvecklats under många år och är i sig "levande fornminnen". Fäladsmarken ger plats för stor biologisk mångfald vilket framför allt beror på innehållet av olika vegetationstyper och livsmiljöer (från torrt till fuktigt) för växter och djur. Floran är också till största delen opåverkad av konstgödsling, vilket betyder att artrikedomen är stor.

Områdets geologiska värden utgörs framför allt av den av Litorinahavet avsatta strandvallen. Denna är i sina högsta lägen omkring 5 meter. I vallen kan man följa olika avlagringar av t.ex. sand, strandgrus och tång blandat med musselskal.

De kulturhistoriska värdena utgörs av områdets långa historia som öppen betesmark, fäladsmark. En marktyp var vanlig på 1700-talet men som idag till stora delar har försvunnit. Exercisfältet kan idag ge oss en bild av hur det såg ut då eftersom det har kvar något av den karaktär som var typisk för dessa områden. I området har man också gjort flera arkeologiska fynd bl.a. flintredskap, flintavslag och spår

efter en boplats från Erteböllekulturen (för 5000-6000 år sen) samt en boplats troligen från bronsåldern.

Viktigt är också områdets sociala betydelse. Man har här ett relativt stort naturområde som utnyttjas av många, t.ex. förskolor, skolor, närboende och hundägare. Fältet har haft många olika funktioner för landskronaborna under årens lopp, det har en historia. Det är därför viktigt att fältet finns kvar även i fortsättningen och att tillgängligheten till det inte begränsas.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla natur- och kulturmiljöer och möjliggöra ny- och återskapande av värdefulla naturmiljöer bör det angivna området avsättas som naturreservat.

Miljöförvaltningen gör den bedömningen att inrättandet av kommunalt naturreservat inte kommer att minska allmänhetens möjligheter att besöka området. Föreskrifterna om vad allmänheten har att iaktta inom naturreservatet är av så begränsad omfattning att de inte innebär något allvarligt försvårande av områdets nyttjande i enlighet med vad som annars gällt av allemansrätten.

Förordnandet strider inte mot kommunens översiktsplan och bidrar till att uppfylla såväl lokala som nationella miljömål. Vidare är förordnandet förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser.

Skötselplan

Enligt 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm (1998:1252) skall en skötselplan ingå i varje beslut om bildande av naturreservat. Skötselplanen fastställs av kommunstyrelsen i särskilt beslut.

Förvaltning

Landskrona kommun, tekniska verken, är förvaltare i naturvårdshänseende av naturreservatet och skall fortlöpande samråda med berörda vid skötseln av området.

Detta beslut kan överklagas till Länsstyrelsen,

Avgränsning av området.

